1939 ий
15
ДЕКАБРЬ
№ 109 (608)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла эллаве пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

МЕМНАН ЖАПЫСЕ ВЕЛИКИЙ ЛЕТЧИК

Мемнан жапысе великий летчикын Валерий Павлович Чкаловын у самолетым испытатлымыже годым трагически колымыжлан ынде ик ий эртен. Советский калык шкенжын илышыжым героизмлан да мужествылан пуышо ик эн сай эргыжым йомдарен. Лўддымо кокла гыч эн лўддымо, шке пашаштыже талантливый мастер, моткоч кугу воздушный пространствым сеҥыше Валерий Чкалов ынде уке.

„Мый самолетын штурвалжым ту марте кучаш тўҥалам, пока мыйын кидыштем вий уло, а шинчам мландым ужеш",—тыге икана Сталин йолташлан Чкалов ойлен. Тиде клятвыжым тудо честь дене, чкаловски шуктен.

Мемнан элысе миллион дене шемер-шамычлан Чкаловын волгыдо образше мужествым, отвагым, родина дек, партий дек, Сталин дек мучашдыме преданностьым да йöратымашын образецше лийын.

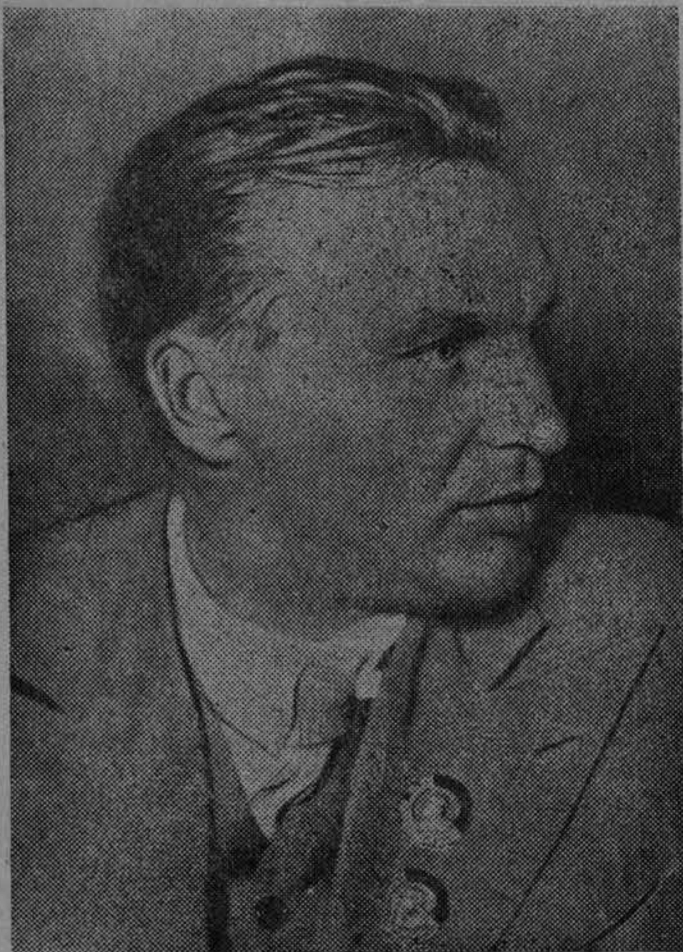
Валерий Павлович изумительно способный ыле. Шукыжым тудо вигак умлен, пален налын. Тудын моткоч чапле памятьше тўрлö-тўрлö сведений-шамычым шуко погаш полшен.

Тудо волевой, активный, энергичный командир ыле. Шукыжо годым мо шукташ лийдымыла койын гын, Чкалов тудым смело, настойчиво шуктен. Тудын лўддымашыжым да отвагыжым чыланат палат. Южышто Чкалов шу о гана нелэ положенийышке логалын. Но сеҥашлан воляже, самообладанийже, моткоч кугу летный мастерствожо тудым кеч кунамат выручатлен.

Валерий Чкаловын Байдуков да Беляков ден пырля Москва—Остров Удд (кызыт остров Чкалов) Сталинский маршрут дене ыштыме изумитлыше беспосадочный перелет деч вара тудым тўнямбалне палаш тўҥалыныт. 11 тылзе гыч Валерий Чкалов шке йолташыже-шамыч ден пырля моткоч чапле у перелетым—Северный Америкыш полюс гоч ыштен. Валерий Чкалов трансарктический перелетын пионерже лийын, тудо сеҥаш лийдымыла койшо полярный верым первой преодолетлен.

Мемнан народный герой-шамычын вийышт теве мошто: нунын ден пырля пўтынь эл, нунын ден пырля Ленинын—Сталинын великий партийже, нунын ден пырля социалистический стройын организованностьшо да куатше улыт. Тидым Валерий Чкалов—калыкын ўшанле эргыже, родинан пламенный патриотшо, Сталинын мужественный питомецше—чаплын умлен.

Валерий Павлович Чкалов советский летчик-шамычлан пилотироватлыме технике шотышто поян наследствым коден. Валерий Чкаловын героический образшым шўмыштышт арален, советский летчик-шамыч, гордый сталинский сокол-шамыч тўняште моткоч куатле улшо советский авиацийым чарныде пеҥгыдемдаш тўҥалыт. Валерий Чкаловын героический образшым шўмыштышт арален, советский инженер ден конструктор-шамыч, мемнан мужественный пилот-шамыч чыла деч кўшыч, чыла деч умбак да чыла деч писын чоҥештыше манын, эше утларак чапле машиным создаватлаш тўҥалыт. Валерий Чкаловын героический образшым шўмыштышт арален мемнан еҥ-шамыч летный искусствылан упорно да настойчиво тунемаш тўҥалыт, чтобы советский авиацийын знамяжым кўшнö кучаш да партий ден вождьын—Сталин йолташын первый ўжмышт почеш кеч могай тушманлан шалатыше ударым пуаш.

Валерий Павлович Чкалов.

Ленинградский военный округ штабын ОПЕРАТИВНЫЙ СВОДКЫЖО-ШАМЫЧ

11 декабрьыште мемнан войска-шамыч чыла направлений денат ончыко каеныт. Ме Питкяранта олам (Ладожский ерын северный серыштыже) — Сердобольскыш кайше кўртньö корнын головной станцийже да КК 50 Мурманский направлений дене Сипрола ден Муурила селам налынна.

Пыл пеш лапка улмылан лийын авиацийын боевой действийже лийын огыл.

* * *

12 декабрь мучко мемнан войска-шамыч чыла направленийыштат о н ч ы к о каен шогеныт.

Ухтинский направленийыште ме госграница деч 92 километр западышкыла **Маркя-ярви** местечкым налын улына.

Петрозаводский направленийыште мемнан войска-шамыч **Хунтила** селам (Ладожский ерын серыштыже) да **Питкяранта** гыч **Сердобольышкыла** кўртньö корнысо **Коппинюя** станцийым налыныт.

Тўтыран да пылан кечылан лийын авиацийын боевой действийже л и й ы н огыл.

* * *

13 декабрьыште **Ухтинский** направлений дене мемнан войскана-шамыч госграница деч 105 километрлан ончыко каеныт.

Петрозаводский направлений **Питкяранта—Сердоболь** кўртньö корно дене **Китель** местечко ден станцийым налынна.

Ийгече начарлан лийын авиацийын боевой действийже лийын огыл.

Чодра план темалтын

„15 лет октября" колхоз (Куженгер район) тенийсе чодра заготовка планым тўрыс темен. Комсомолец-шамыч Липатников Арсентий ден Липатников Архип йолташ-шамыч кече еда нормым 140—150 процентлан темен руэныт.

Обязательствым шуктышаш верч

„Урал" к о л х о з гыч (У-Тор'ял район) 5 еҥ чодра пашашке каен. Нуно социалистический соревнованийыш ушненыт да 24 декабрь мартен чодра ямдылыме планым 50 процентлан темаш обязательствым налыныт.

В. Веселов.

САМЫРЫК ПОЭТ, ПИСАТЕЛЬ-ШАМЫЧЛАН КЕЧЕ ЕДА ПОЛШАШ

Мемнан редакцийышке самырык рвезе ден ўдыр-шамычын почеламутышт пеш шуко толеш. Нуно шке шонымыштым, чувствыштым, желанийыштым сылне мут дене выражатлынешт, эрыкан да пиалан илышым искренний кумылышт дене каласынешт. Нунын кокла гыч кажныже илышын тўрлö вопросшо-шамычым налеш, тудым шке семынже возаш тырша.

Чынак, мыняр шуко тема налалтеш. Великий вождь, Сталинский Конституций, тўзланыше илыш, пеледше ял, пиалан икшыве, достойный депутат, куатле эл, калыкын куанен вучымо пайремже, родинам аралымаш, граница воктен, пўртўсыштö лийше явлений-шамыч, колхозный клуб, йöратымаш, у еш—теве темашамыч!

Но вет темым ойырен налмаш—тиде але тўҥалтыш гына. Сай сюжетым ончыктен моштыман, шонымашым каласен кертман, чувство айдеме кумылым йöлталашлан, еҥын шўмжым тарашлан направитлыме лийже.

Возаш тўҥалше-шамычын могай вара тўҥ ситыдымашышт? Нунын общий ситыдымаш теве мошто: художественный прием-шамычым палыдымыштлан кöра образым создатлен огыт мошто, тиде икте; а весыже, поэзийын внешний формыжым—ритмын да рифмын элементарный правилыштым огыт шинче. Теве молан нунын почеламутышт кукшо мут дене возыман, ик мысльым шуко гана повторитлыман, форма шотышто проза гай да чувствым пуэн кертдыме улыт. А проза шотышто, возаш тўҥалше кокла гыч чытыдыме шагалын улыт.

Возаш тўҥалше-шамыч гыч шукыжын йылме-шамычым йöршеш ситыдымыж шинчымаш да культура шотышто ўлнö улмо—кугу ситыдымаш. Марий йылмым да тыгак рушла йылмым поэтлан, писательлан, безусловно, чаплын шинчаш кўлеш. Поэт, писатель-классик-шамыч деч—Шекспир, Гете, Шиллер, Байрон, Пушкин, Лермонтов, Горький, Маяковский да моло гениальный писатель, поэт-шамыч деч возаш тунемман.

Возаш тўҥалше-шамыч гыч ятырже мемнан редакцийыш активно возат, нуно тунемнешт, шкеныштмастерством выработатлынешт. Нунын кокла гыч М. Евсеева, М. Васильев, В. Рыбаков ынтаршым жапыште сай почеламут-шамычым пуэныт, нуно мемнан газета гоч куштыт.

Самырык еҥ-шамычлан возымо пашаштышт ме письма дене полышым оказатлена, нунылан ситыдымашыштым конкретно ончыктена, тыге нуным куштена. Туге гынат, возаш тўҥалше-шамычлан полыш але моткоч ситыдымын пуалтеш. Особенно Маргиз да писательский организаций тиде шотышто нимом ыштен огытыл манаш лиеш.

Чынак, газетлаште возаш тўҥалше-шамычлан, самырык писатель ден поэт-шамычлан художественный средства нерген, кузе ойлымашым, очеркым, пьесым, почеламутым возымо нерген, литературын историйже гыч посна момент-шамычым ончыктышо статья-шамыч мыняр вара лийыныт? Иктат уке. Тидым ышташ лиеш ыле мо? Конечно, лиеш да кўлеш ыле. Маргизыште, возаш тўҥалше-шамычлан, самырык писатель, поэт-шамычлан консультацийым шуко гана мо эртарыме? Ик ганат уке манаш лиеш.

Ончыкыжо тыгай положенийым чытыше ок лий. Возаш тўҥалше-шамычлан письма-шамыч гоч, газетлашке печетлыме статья-шамыч дене, консультацийым эртараш тўҥалме дене кече еда полшыман.

106

15. XII. 1938. ВАЛЕРИИ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВ 15. XII. 1939.

Мужественный друг

Мемнан жапысе великий летчикын Валерий Чкаловын трагический колымыжлан ынде ик ий эртен, но тудын нерген, тудын илышыже нерген шарнымаш тачысе семынак свежа.

Чкалов чарныде чоҥешташ тыршен. Ситышын образованийже укелан лийын, тудо авиационный школышко колташ требоватлен да тидым добиватлен. Шонымашыже шукталтын. Волжский кочегар летчик лийын.

Валерий воздушный пространствым утларак чувствоватлен. Канде каваште, ош пылла коклаште тудо шкенжын чын признанийжым муын. Тудо летчик-испытатель лиеш, эн у скоростной машина-шамычын аэродинамикыштын могай улмыштым сайын пален налеш.

Валерийын шӱмжӧ шке родинажым моткоч чот йӧратен. Сталинын лӱмжым илышын да кучедалмашын йӧраташ лийдыме факелже семын, сайрак ончыкылыкыш, коммунизмыш писын кайме символ семын шӱмыштыже кондыштын.

1936 ийыште Валерий Чкалов первый сталинский заданийым шуктышаш верч смело пижеш. Мый кугешнем, вет Арктикыш беспосадочно чоҥештыме годым лийше чыла нелылыкым сеҥымаште т у д ы н ден пырля пашам ышташ мыйын пиалем лийын.

1937 ийыште Чкалов эше смелый да нелӧ полетлан пижеш—Северный полюс гоч Америкыш чоҥештымаш. Полет лийын. Мемнан родинан чапше тӱня мучко шергылтеш.

Парадный прием-шамыч, торжественный вечер-шамыч Валерийым увлекатлен огытыл. Тудо родинашкыже вашкен, тудо Сталинлан, кудын лӱмжым ме шкенан шӱмыштына Арктикын иям верлаж дене наҥгаенна, заданийым шуктымо нерген рапортым пуаш шонен.

Пароходын палубыштыжо Чкалов дек ала могай американский миллионер миен.

— Те поян улыда мо?— йодын тудо Валерий деч.

— Да, пеш поян.

— Мыняр вара тендан поянлыкда?

— Мыйын 170 миллион.

— 170! Мо тиде? Тенге але доллар?

— Уке. 170 миллион еҥ, нуно чылалан тугак мланем ыштат, кузе мый нунылан ыштем,—ӧрмалгыше американецлан Чкалов спокойно каласен.

Родина ден шке калыкше верч творитлаш да пашам ышташ Валерий Чкаловын илышыштыже икте гына цель ыле. Шкенжын чыла пашаштыже тудо калыкын, большевик-шамыч партийын ӱшанле эргыже ыле.

Комбриг Беляков,
Советский Союзын Геройжо.

Снимкыште: Москва—Северный полюс—Северный Америка исторический перелетым успешно завершитлыше лӱддымӧ сталинский сокол-шамыч Валерий Чкалов, Георгий Байдуков да Александр Беляков 1937ийыште.

МЕМНАН ВАЛЕРИЙ

Советский авиатор-шамыч мемнан жапысе великий летчикым Валерий Павлович Чкаловым тыге просто да йӧратен маныт.

Валерийын чоҥешташ тӱҥалме первый периодыштыжак, кунам тудо але летчик—истребительын мастерствожо дене овладеватлен гына, тудын храбростьшо нерген, отважный да лӱддымӧ улмыжо нерген тунамак легендым каласкаленыт. Волжский кочегар, летчик Чкалов тунам але кумда массылан п а л ы м е огыл ыле. Но летный ешыште гын, раш ушан да порочонан тиде еҥым эн самырыкшат шинчен.

Валерий пашаште йӱла маныт ыле. Удивительный хладнокровий, стальной нерв да тудо жапыштыже м о т к о ч кугу энтузиазм. Пеш кугу волям, рискым каяш моштымашым Чкалов пашам отлично палыме да кӱкшӧ мастерство дене сочетатлен.

Валерийлан шагал гана огыл колымаш деч утлаш логалын. Тудо опасность ӱмбак лӱдде ончен да кеч кунамат лектын.

Противникым сеҥымаш искусствылан Чкалов деч шуко летчик-шамыч тунемыныт. Летчик—истребитель-шамыч лӱддымӧ чкаловский лобовой атакым нигунамат огыт мондо. Ме, в о е н н ы й летчик-шамыч, южысо бойын мастерже-шамыч боевой действийлаште чкаловский лобовой атакым чӱчкыдын кучылтына. Ме шкенам чкаловский спокойствиеш да упорс т в е ш воспитыватлена. Йошкар шулдыран истребитель-шамычын писын керылтмыштым противник выдерживатлен кертын огыл да кеч кунамат корно гыч коранын.

Чкалов олмеш боевой рядлаште родинан отважный эргыже-шамыч гыч улшо у легион-шамыч заниматленыт. Чкаловын энергийже, тудын лӱддымыжӧ, мужествыже мемнан пашаш воплотитлалтын. Чкаловын лӱмжӧ Монголийын мучашдыме степьлаштыже, курымаш рабство деч Йошкар Армийын освободитлыме Западный Украинысе да Западный Белоруссийысе шемер-шамычын мландыште мемнан эскадрилий-шамычын грозно шолдыртатымаштышт шергылтеш.

Валерий Чкалов шкеж дене родина дек беззаветно йӧратымашым, большевик-шамыч партийлан, великий да родной Сталинлан мучашдыме преданностьым ончыктен.

Тревога час лиеш гын, тӱжем ден советский патриот-шамыч боевой машина-шамычын штурвалышкышт шинчыт да Валерий семын каласат:

— Мемнан илышна родиналан п р и н а д л е ж а т л а. Сталинский эпохыште илыше еҥ-шамычын сеҥен налме моткоч кугу пиалым ме вӱрна дене кеч кунам да кеч кушто аралаш тӱҥалына.

Да тушман - шамычым чкаловски шалаташ тӱҥалына.

Майор Г. Кравченко,
Советский Союзын кок пачаш Геройжо.

КАЛЫК ГЕРОЙ

Родинан верный эргыже Валерий Павлович Чкалов шке калыкшылан преданно служитлен, калык тудлан кугу пашам—государство управленийыште участвоватлаш—ӱшанен пуэн.

— Мый,—ойлен Чкалов избиратель-шамычын собранийыште,—шке вием чаманыде йӧратыме родинан да тудын замечательный воздушный флотшын чапше верч пашам ышташ обещатлем. ССР Союз Верховный Совет депутатын кӱкшӧ званийжым чаплын аралышаш верч чыла шке вием пыташ обещатлем.

Тиде клятвыжым Валерий Чкалов шке илышыжын пытартыш кечыже марте пеҥгыдын кучен. Тудо шке земляк-шамыч дене пеҥгыде кылым кучен; нунылан да чыла Горьковский областьлан пеш шуко ыштен. Чкалов лу дене районлаште лиеден, верласе партийный да общественный организаций-шамычлан кумда массым партийный директивым шуктымашке мобилизоватлымаште активно полшен.

Чкалов шемер-шамычын письмашт дек сталинский чуткость дене относитлен. Ик жалобымат, ик йодышымат вашмут деч посна коден огыл. Великий летчик мемнан элын чыла калыкше-шамыч дене кӱрылтдымаш кылдалтын ыле. Москва гыч Америкыш замечательный перелет деч вара Чкалов деч йодыч:

— Теҥдан экипажда кушеч бодростьым налын?

— 170 миллионан калыкын лишне улмыж деч,—ойлен Чкалов,—мемнан верч шерге родинан, Сталин йолташын заботыже деч.

Летчик—самородок Валерий Чкалов русский богатырь-шамыч тукымын типичный представительже ыле. Тудын кумда вачан фигурыштыжо, саламлымашан шыргыжалмаштыже спокойный ӱшанымаш, энергия, вий раш койын.

Шкенжын чыла волгыдо, благородный илышыжым Валерий Чкалов шке родинажлан, шке калыкшылан, большевик-шамыч партийлан пуэн, вет тудо шкежат партийын ӱшанле эргыже ыле.

Тудын нерген шарнымашым калык курымешлан арален кода.

Полковник М. Водопьянов,
Советский Союзын геройжо.

Боевой комбриг

Кремлевский пырдыжыште, калыкын пиалже верч шке илышыштым пушо октябрьский кучедалмашын геройжо-шамыч дене пырля да моло борец-шамыч дене пырля, комбриг В. П. Чкаловын прахшым замуроватлыме.

Валерий Чкалов большевикын пеш чапле героический илышыж дене илен. Скромный, н е у т о м и м ы й большевик—тудо сеҥымаш дене нигунамат огеш успокаиватлалт, чарныдегеч совершенствоватлалтын, кӱрылтдегеч кушкын шоген.

Чкалов кажне шке сеҥымашыжым адакат утларак чапле сеҥымашке ик тошкалтышлан шотлен. Кажне успехым тудо эше утларак у значительный успех-шамычым ыштымашлан обязательство семын аклен.

Чкалов кажнылан палыме ыле. Тудым чыланат м о к т е н ы т. Но Чкаловым тиде нигунамат успокаиватлен огыл. Тудо шке шулдыржым пыштен огыл. Кече гыч кечыш тудын вийже, пашам ышташ желанийже кугемын.

Летчик-испытательын напряженный пашажым Чкалов депутатский да партийный пашам образцово шуктымаш дене совмещатлен. Разносторонний, кугу практический кругозоран, ончыко торашке у ж ы н моштышо, Чкалов ленинско-сталинский типан п о д л и н н ы й государственный деятель ыле.

Комбриг Чкаловым тудын лӱддымыжлан, героизм да мужествыжлан военный летчик-шамыч чот йӧратеныт. Чкаловын образыштыже Рабоче-Крестьянский Йошкар Армийын воинже-шамычын эн сай черташт, коммунизм верч кучедалмаш непоколебимый воля, родинан да партийын тушманже-шамыч дек ненависть воплотитлалтыныт.

Йошкар Армийын самырык летчикше-шамыч чкаловский непримиримостьлан, характерын пеҥгыдылыкшылан, самопожертвованийыш ямдылыклан Чкалов деч тунемыт. Нуно тидым тушман-шамыч ваштареш жестокий кучедалмаште ончыктат.

М е м н а н молодежный ш у л д ы р а н поколенийже комбриг Чкаловым эреак шарнаш тӱҥалеш. Кругосветный перелетым ышташ тудын страстный шонымашыже шукталтеш, вет мемнан самолет-шамыч эн пеҥгыде шулдыран улыт, мемнан летчик-шамычын шӱмышт эн лӱддымӧ, мужественный.

Комбриг И. Спирин,
Советский Союзын Геройжо.

24 ДЕКАБРЬ—МЕСТНЫЙ СОВЕТЛАШКЕ САЙЛЫМЕ КЕЧЕ

ТУДЫМ КОМСОМОЛ ВОСПИТАТЛЕН

Лопатинский „Заря" лесозаводысо пашазе ден служащий-шамыч с а м ы р ы к энергичный комсомолкам Вера Николаевна Смирнова йолташым Волжский районный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт.

Смирнова йолташ Ярославский областеш 1916 ийыште средняк—кресаньык ешеш шочын. Вера Николаевна 1930 ийыште Матвеево селасе ШКМ-ыш тунемаш пура. Но ешыжын Балахнинский бумкомбинатышке пашаш ышташ кусныммо дене тиде школым тудо тунем пытарен огыл. Вера Балахнаште тунемаш тӱҥалын. Тушто тудо 9 классым сай тунем пытара.

1935 ийыште Веран ешыже Марбумкомбинатышке пашаш ышташ толеш. Смирнова йолташ транспортный отделышке паша ышташ пура. Тыште пашашке тудо серьезно относитлен, эреак аккуратно шуктен толын. Паша ыштыме ден пырля нормировщик-шамыч ямдылыме курсышто тунемын. Курсым сайын тунем пытарен 3-шо строительный участкыште учетчиклан пашам ышташ тӱҥалын. Смирнова йолташ комсомольский пашаштат активно участвоватлен.

1937 ийыште Марбумкомбинатысе ВЛКСМ комитет Верам пропагандистлан выдвигатла, кушто август тылзе марте пашам честно ыштен.

Кызыт Вера Николаевнам Марбумкомбинатысе партбюро Лопатинский радиоузелышке уполномоченныйлан колтен. Тиддеч посна Марбумкомбинат пеленсе ВЛКСМ комитет секретарын заместительжылан пашам ышта.

Смирнова йолташ довератлен пумо кугу пашашке чыла энергийжым, моштымыжым пыштен, пашам образцово шындышаш верч тырша.

САЙ УЧИТЕЛЬ

Василий А н и к а н о в и ч Аникин йолташ Обшияр неполный средний школышто (Волжский район) туныкта. Аникин йолташ 25 ий учительлан ы ш т ы м е жапыште ятыр йоча-шамычым туныктен луктын. Тудым изижге, кугужге пеш пагалат.

Кызыт Василий Аниканович 4 классым туныкта. Тудын классыштыже йоча-шамыч кече кодыде тунемаш коштыт. Сайын тунемше-шамыч ш а г а л огыл улыт. Теве Ливанов Виктор, Новикова Анна, Никифорова Мария да тылеч молат „отлично" отметка дене тунемыт. Аникин йолташым Обшияр селасе шемер-шамыч сельсовет депутатыш выдвигатленыт.

Социалистический животноводствын стахановкаже

Русско-Кукморский избирательный округысо колхозник-шамыч ш к е н ы ш т ы н предвыборный собранийлаште Йошкар-Ола районный Советын депутатышкыже кандидатлан „У пасу" колхозын кролиководческий племенной фермын вуйлатышыже Мария Лукинична Охотникова йолташым единодушно выдвигатлышт.

Охотникова йолташын вуйлатыме ферма Йошкар-Ола районышто ик эн ончыл верым налын шога. Тиде ферма кажне ийын мемнан республикысе колхоз-шамычлан кок тӱжем марте кролик игым ужала.

Охотникова йолташ 1938 ийыште фермыште кажне ава кролик деч 20 иге гыч налын. Тиде ийыште ферма колхозлан 12.000 тенге доходым пуэн. Мария Лукинична тыгай сай пашалан шуко гана премироватлалтын.

Тений тиде ферма Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлен, тудым ВСХВ-н Почетный Книгашкыже пуртымо. 1934 ий гыч Охотникова йолташ—Русско - Кукморский ял совет президиумын членже. Тӱрлӧ вопросым разрешитлымаште полшымыжлан тудым масса пагала, садланак вет тудым Йошкар-Ола районный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт. Избиратель-шамыч кугу куанымаш дене отмечатлат, что районный Совет депутатыш кандидат Мария Лукинична нунын доверийыштым честь дене оправдатла.

В. И. Шибаков.

ОФИЦИАНТЫН ӰДЫРЖЫЛАН КУГУ ДОВЕРИЙ

Сталинский Конституцийын 135 статьяже почеш мемнан Советский Союзын кажне гражданинже да гражданкаже, 18 ийыш шуын гын, государственный органым сайлен да сайлалтын кертеш. Ожно кугыжан власть годым Валентина Петровна Титова йолташ гай енглан—официантын ӱдыржылан--государственный пашаште участвоватлыме нерген шонымашат огыл ыле.

В. П. Титова йолташ 1914 ийыште Москва олаш официантын ешешыже шочын. 1921 ийыште ачаже колен, садлан шуко йӧсым чыташыже пернен. 1927 ийыште Симбирск, кызыт Ульяновск, олаште начальный школым „хорошо" отметка дене тунем пытарен, семилеткышке приемный испытаний деч посна пурен. Семилеткыште тунеммыже годым физкультурный, литературный да геологический кружоклаште активно участвоватла.

В а л е н т и н а Петровнам 1931 ийыште Ленинско-Сталинский комсомол радамыш пуртат. Комсомолышто активно пашам ыштен шогымыжлан кӧра 2 ийлан Кожла-Сола Лесохимпрофшколышко тунемаш колтат. Тушто тудо школышто тунеммыже дене пырляк яллаште кугуен-шамычым туныктыш да колхозым организоватлаш ятыр полшен.

1933 ийыште Йошкар-Ола электромельницаште лаборантлан пашам ышта. Тидын дене пырля комсомольский организацийын секретарьжылан, стенгазетын ответственный редакторжылан пашам шуктен шоген.

1933 ийыштак, пашам сай шуктен шогымылан, Титова йолташым Горьковско-Московский кӱртньӧ корнын Сейма станцийыш старший сменный лаборантлан пашам ышташ колтат. Пашам уло кумылжо дене йӧратен ыштымыже дене мельница арулык шотышто СССР-ыште первой верым налын, тунам Титова йолташ мукомол-

шамычын горьковский краевой конференцийыштыже делегат лийын участвоватла.

1936 ийыште Валентина Петровна Горький олаште старший лаборант-шамыч курсым „отлично" отметка дене тунем пытара да старший внесменный лаборант званийым налеш.

1939 ийын май тылзе гыч Титова йолташ Йошкар-Ола заготзерно реализационный базыштыже техноруклан пашам ышта. Тидын дене пырля Йошкар-Ола 51№ окружной избирательный комиссийын председательже улеш. Пашам начар огыл ышта.

Валентина Петровналан Йошкар-Ола заготзерно пашаен-шамыч кугу доверийым оказатленыт—Городской Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт.

Комсомол—Советыш сайлаш ямдылалтмаште

Шемер депутат-шамычын местный Советлашке сайлаш ямдылалтмаште Шернур районысо первичный комсомольский организаций-шамыч да посна комсомолец-шамыч активно участвоватлат. Чылаже район мучко 287 комсомолец агитаторлан, 18 комсомолец агитпункт вуйлатышылан пашам ышта. Окружной, сельский избирательный комиссий составышке 150 утла комсомолецым сайлыме.

Шуко комсомолец-шамыч шке участкыштышт ответственностым шижын общественно - политический илышыште образцовый паша примерым ончыктат. Комсомолец Мамаев Алексей Егорович руководитлыме Эшполдинский агитколлектив районышто ик ончыл а г и т к о л л е к т и в улеш. Ял советыште 14 колхоз уло, местный Советлашке сайлымаш нерген Положенийым чыла колхозыштат изучатлен пытарыме. Кружоклашке избиратель - шамычым тӱрыс шупшмо. Кызыт районный да сельский Совет депутатыш выдвигатлыме кандидат-шамычым кажне избирательлан знакомитлен шуктышаш верч чыла колхозыштат 5 кечылан ик гана пырдыж газета лукталтеш. Мари-Сола ял совет Карл-Маркс лӱмеш колхоз пеленсе комсомольский организацийыште комсомолец Чемеков—ик эн сай агитатор. Тудо кече кодын международный положений нерген колхозник-шамыч коклаште беседым эртара. Нижне-Кугенерский ял совет „У койсола" колхоз пеленсе комсомольский организацият местный Советлашке сайлаш ямдылалтмаш жапыште шке пашажым саемден.

„У шурно" колхозыштат 8 комсомолецым избирательный комиссий составыш сайлыме, 4 комсомолец агитаторлан ышта.

Ленинско-С т а л и н с к и й комсомолеш воспитатлалт кушшо, общественный пашаштат, производствыштат шкенжым ончыктышо авторитетный комсомолец-шамычым пашазе, колхозник, моло шемер-шамыч районный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт. 34 кандидат гыч 19-же комсомолец, нунын кокла гыч шукыжо ӱдрамаш улыт. Теве Казанский МТС-ын пашазе коллективше районный Совет депутатыш кандидатлан Перова Аннам выдвигатлен. Тудо кок-кум ий ончыч малограмотный ӱдыр лийын, кызыт знатный комбайнерка, тений 335 гектарым убиратлен. Лаж'яльский избирательный округ гыч „У кече" колхозын стахановкаже—доярка комсомолка Иванова Мария выдвигатлалтын. Тудо ынде визымше ий кӱрылтде ушкал фермыште пашам ышта. Кажне ушкал деч кокла шот дене кечылан 8—12 литр деке шӧрым лӱштен налеш.

Тыгак комсомолец-шамыч кокла гыч районный Совет депутатыш кандидатлан Шернур МТС-ын знатный трактористкаже Тупанова Анастасия, Больше-Ключевский ял совет „У пасу" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Шарабуева Елена выдвигатлалтыныт.

Но местный Советлашке сайлаш ямдылалтмаште активный участийым принимайлыше сай комсомольский организаций, комсомолец-шамыч дене пырляк тиде кугу политический кампаний деч ӧрдыштӧ шогышо комсомольский организаций-шамычат улыт. Теве, например, Шукшиерский ял совет „Оно-саска" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште 1939 ийлан комсомольский погынымаш ик ганат лийын огыл. Несоюзный молодежь коклашке нимогай паша ок ышталт. Секретарь Пакеев йолташ комсомольский пашам луштарен. Родионовский НСШ пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Яндулов йолташым агитаторлан ойырымо, но тудо занятийым эртараш коштмаш уке. Лаж'яльский ял совет, Ленин лӱмеш колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Аклин агитационно-массовый пашаште нимом огеш ыште. Коклала ял совет „У корно" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьже В. М. Алметев йолташым агитколлектив руководительлан шогалтыме. Тудо агитатор-шамычлан нимогай полшым огеш пу, совещанийым эртармаш уке. А тиде агитколлективыште ятыр агитатор-шамыч (И. С. Богданов, Мамаев) Положений тунеммаш дене кок занятий гыч веле эртареныт.

Шернур райкомоллан тидым ушыш налын, местный Советлашке сайлаш ямдылалтмашке чыла комсомольский организацийым, комсомолец-шамычым пашашке шупшылман.

И. Явыш.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА - ШАМЫЧ

ФРАНЦИЙЫН У УКРЕПЛЕНИЙЖЕ-ШАМЫЧ

Французский Гавас агентство „французский укрепленийшамыч" вуймутан увертарымаштыже т ы г е воза: война тӱңалме годсек миллион дене ең-шамыч фронтын шенгел линийже манмым сооружатлыме пашаште занят улыт. Уже Мажино линий дек ешарен пеш кугу пашам ыштыме. Последовательный шот дене расположитлалтше икмыняр пенгыде да келге укреплений-шамычым сооружатлыме.

Кум тылзе жапыште французский границыште миллион дене пашазе-шамыч 65 тӱжем тонн нелытан, 16.500 тӱжем квадратный метр проволочный заграждениым ыштеныт. Тиде заграждениым ышташлан 4 миллон меҥге кӱлын. 4.500 тӱжем кубический метр мландым кӱнчен лукмо да 700 тӱжем кубический метр железобетоным заливатлыме. 3 тылзе жапыште ыштен шуктымо паша-шамыч намечатлыме программын ужашыже гына лийын шогат.

Теҥызыште лийше войнан итогшо

Американский печатьын увертарымыже п о ч е ш, 3 сентябрь гыч тӱңалын, чылаже 762 тӱжем тонн утла водоизмещенийан 194 торговый пароходым вӱд йымак волтен колтымо. Нине пароход-шамыч гыч 101—Английлан, 11—Францийлан 16—Германийлан да 66—нейтральный эл-шамычлан принадлежатленыт.

Югославийысе ӱдрамаш-шамыч нунылан избирательный правам пуаш требоватлат

Официальный югославский Авала агентство увертара: Югославийын ятыр верлаштыже ӱдрамаш-шамычын нунылан избирательный правам пуаш требоватлымаш дене шуко демонстрацийышт лиеденыт.

Граница вес велне

Париж, 13 д е к а б р ь (ТАСС). Гавас агентство увертара: таче эрдене Францийын юго-восточный районыштыжо воздушный тревогым увертарыме ы л е. Тревога состояний 45 минут жап шуйнен.

Чунцин, 13 д е к а б р ь (ТАСС). 11 декабрьыште Чан-Кай-ши Китайский правительствын исполнительный палата должностьышкыжо официально пурен.

Индийыште волнений

Английский печатьын увертарымыже п о ч е ш, Джабалпурышто (Индийын центральный провинцийже) верысе купец - шамычын к у г у спекуляцийыштлан верч волнений-шамыч лийыныт. Полиций пазар площадьыш погынышо калык ӱмбак лӱйкалаш тӱңалын да 100 еңым сусыртен. Тревожный положенчй лиймылан верч олашке английский солдат-шамычын 4 взводым ешарен ужыктымо.

Коммунист-шамыч ваштареш репрессий

Париж, 12 д е к а б р ь (ТАСС). „Пти паризьен" газетын увертарымыже почеш, Сен-Денците полиций 15 алжирский коммунистым арестоватлен.

Йошкр Армийлан имньым ямдыла

А. Борисов ден М. Иванов йолташ-шамыч Киров лӱмеш колхозышто (Кужеҥер район) конюхлан пашам сайын ыштат. Нунын пукшымо имньышт сай упитанностян улыт. Кызыт Борисов йолташ „Балет" лӱман имньым Йошкар Армийыш пуаш ямдыла. Тиде имньым поснак сайын пукша.

Г. П. Дмитриев.
Гр. Чемеков.

Марбумкомбинатысе бумзалын старший сеточникше стахановец П. В. Гусачев йолташ паша ыштымыже годым.
Фото М. Чуршуковын.

Активный учительница

Нуж—Ключинский НСШыште II ден IV классыште Т. Н. Трушкова туныкта. Ик учительлан кок классым туныктымаш—куштылго паша огыл. Но Трушкова йолташ уло вийжым туныктымо пашаш пыштен, школышто сай результатым ончыктен шога. IV классыште ик ученикынат плохо отметкыже кодын огыл, 75 процентше хорошо да отлично тунемыт.

Тудо урокыш сайын ямдылалтын, конспектым составитлен толеш, урокым мощтен эртара.

Трушкова йолташ колхозник-шамыч коклаштат шуко пашам ышта. Избиратель-шамыч коклаште умылтарымашым план почеш аккуратно эртарен шога. Избиратель-шамыч тудын умылтарымыжым колышташ йӧратат.

А. В. Тимеев.

Комсомольский организаций воспитатлен

Комсомол молодежым воспитатлашлан призыватлыме улеш. Самырык рвезеден ӱдыр-шамычлан комсомольский организаций кугу политический школа.

Теве „15 лет Октября" колхоз (Кужеҥер район) пелен комсомольский организацийым 1939 ийыште велэ создатлыме гынат, тиде жапыште тудо ятыр самырык рвезым воспитатлен. Нунын кокла гыч иктыже Ф. Е. Петухов йолташ.

Петухов йолташ Кугу Ляждур ял советыште секретарьын ышта, комсомольский пашаште да общественный илышыште активно участвовала. Садлан калык тудлан кугу довериым оказатлен: ял совет депутатыш кандидатлан выдвигатлен.

Л. А. Липатников.

ОБОРОННЫЙ ПАШАШТЕ ПОЛЫШ УКЕ

Оборонный паша, родинам аралымашлан ямдылалтмаш паша моткоч кугу политический значенийан, тидым Советский Союзын кажне гражданинже раш пала. Сотнур районыштo оборонный паша начарак огыл шындыме, район мучко примерный осоавиахимовский организаций - шамыч улыт. Теве, например, „За оборону" колхоз пеленсе первичный осоавиахимовский организаций районышто эн примерный организаций улеш. Колхозник ден колхозница-шамыч гыч пелыже утла оборонный паша дене охватитлыме улыт, молодежь тиде паша дене посна к ч о т интересоватла. Ш у к е р т е огыл 26 ең „ПВХО" значоклан, 5 ең Ворошиловский стрелоклан сдатлен. Оборонный пашалан чыла условият уло с а й ы н оборудоватлыме тир, кӱлеш литература, т. м. Колхозный руководство первичный осоавиахимовский организацийлан начар огыл полша.

„Онар", „Трудовик" колхозлаштат паша удан огыл шындыме. воспитательный паша дене кӱрылтде заниматлат, всеобщий воинский обязанность нерген законым изучатлыме. „Онар" колхозышто 8 комсомолец „ПВХО" значокым, 6—„ВС" значокым иметла.

Но оборонный паша дене районный организаций-шамыч шагалже годым заниматлат. Осоавиахим р а й с о в е т ы н председательже Г. Н. Выдров йолташ шкетын гына пашам ышта, кодшиыште сайлыме пленум состав шаланен пытен, угыч сайлыме огыл. Тока Осоавиахим райсоветын оргкомитетшым организоватлыме, но МАССР ЦСО а л е мартеат утвердитлен огыл. Тыгерак Осоавиахимын райсоветше руководство деч посна кодын.

ВЛКСМ райкомын военный отдел заведующийже Антонов йолташ пашашке пижын огыл.

Райцентрыште але марте сай тир уке, садланак вет ворошиловский стрелок-шамычым ямдылымаш пеш начар состояниыште.

Кок ий шуэш, осоавиахим райсоветлан кабинетым пуымо огыл, райсовет райисполкомын общий отделыштыже ик лукым гына заниматлен, тушко ик письменный ӱстелым пуртен шынден улыт да тушто райсоветын чыла делаже, туштак патрон, мишень-шамыч да литература кият; винтовка-шамычым нигушто кучаш да райсовет председатель шке квартирыштыже кийыкта.

Осоавиахим райсоветлан кӱлеш полышым пуыман, да колхозласе, школласе первичный осоавиахимовский организаций-шамычын пашашт дене утларак интересоватлыман.

Ондре Васюк.

Кӱчык увер-шамыч

2 декабрьыште Киров лӱмеш колхоз (Кужеҥер район) пелен комсомольский организацийым организоватлыме, комсомолыш 6 ең пурен. Кызыт комсомолец - шамыч колхозник-шамыч коклаште массовый умылтарымаш пашам кумдан шарат.

Г. П. Дмитриев.

* * *

„Кугу пашаш" колхоз (Сотнур район) пеленсе комсомольский организаций тиде кечылаште 9 ең дене осоавиахим организацийым почо. Осоавиахим членыш колхозник-шамычат возалтыныт.

Сидоров Алексей.

* * *

Комсомол—молодежын эн авторитетный организацийже, садлан комсомолыш самырык у да у рвезеден ӱдыр-шамыч пурат.

Шукерте огыл, Куракин средний школа (Параньга район) пелене комсомольский организаций 25 еңым комсомол радамыш принимател. Комсомолыш пурашлан эше 9 ең заявленийым пуэн.

Ф. Старшеев

* * *

Руя - С о л а НСШ-ште (Роҥго район) комсомольский организаций кушкеш. Кызыт комитетышке комсомолышко пураш йодмо 30 заявлений пурен.

И. В. Васильев

* * *

Шукерте огыл, „У вий" колхоз пелен (Шернур район) 9 ең д не комсомольский организацийым почмо. Комсомольский организаций секретарьлан П. Антонов йолташым сайленыт.

А. Элмер.

Самырык избиратель-шамычын вечерже

11 декабрьыште Марпединститутын актовый залешыже ВЛКСМ Йошкар-Ола горком самырык избиратель-шамычлан вечерым эртарыш. Вечерыште 500 утла избиратель-шамыч лийыныт.

ВКП(б) горкомын штатный лекторжо М. А. Шалин йолташ „Сталинская Конституция и советская молодежь" тема дене докладым ыштен. Докладым самырык избиратель-шамыч кугу куанымаш дене колыштыч.

Доклад деч вара Марпединститутын студентше-шамыч литературный монтаж да физкультурный выступлений дене художественный номер-шамычым ончыктышт.

Художественный часть деч вара модмаш, куштымаш лие.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: МАССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната №90. телефон № 10.
Уполн. Главлита Мар. АССР А—1119. Йошкар-Ола, типография Маргосиздата.